

Cum am folosit fereastra de oportunitate?

Bilanțul unui an de relansare a relațiilor

România – Republica Moldova

Sinteza recomandărilor

Raportul CRPE „Cum am folosit fereastra de oportunitate?” reprezintă o monitorizare independentă a acțiunilor concrete desfășurate de România în perioada în care la Chișinău s-a aflat la putere guvernul Alianței pentru Integrare Europeană. O adevărată efervescență a relațiilor bilaterale, acordurilor și parteneriatelor a marcat respectiva perioadă. Încercăm prin acest raport să tragem linie, să învățăm niște lecții și să venim cu recomandări pentru viitor.

Documentul acoperă principalele domenii de cooperare dintre cele două țări și vine cu recomandări pentru fiecare domeniu în parte.

Sinteza acestor recomandări:

1. Avem nevoie de Mr. / Ms. Moldova

Republica Moldova este o prioritate pentru România, dar această prioritate este gestionată cu un aparat birocratic necoordonat și fragmentat. MAE are un rol central, dar nu are forța de coordonare necesară, Biroul Înaltului Reprezentant pentru RM are un singur angajat și are doar un rol decorativ. Recomandăm crearea unui birou puternic, atât la nivel politic cât și la nivel instituțional care să coordoneze politica și politicile României față de Republica Moldova. Ar putea fi plasat fie la Președinție, fie la Secretariatul General al Guvernului, prin întărirea instituției actuale a Înaltului Reprezentant pentru Republica Moldova. Noul birou ar trebui să aibă autoritate de coordonare asupra ministerelor de linie și să fie creat prin consens între partide, continuând la nivel de politici consensul existent în Parlament față de politica pentru RM. Mr / Ms. Moldova ar trebui să fie numit un fost oficial respectat, cu autoritate personală și politică, bun cunoscător al spațiului estic, cu un profil european și neintegrat în aripa naționalistă a vreunui dintre partidele românești (care tind tradițional să acapareze agenda relației cu RM, dar nu au credibilitate la Chișinău).

2. Să ne pliăm pe agenda europeană a RM

Chișinăul negociază acum cu Comisia Europeană viitorul Acord de Asociere. În decembrie 2010 s-au relansat și negocierile pentru un Plan de Acțiune România – RM pentru aplicarea parteneriatului pentru integrare europeană (prevăzut de declarația Ghimpu – Băsescu). Indiferent de cine va veni la putere la Chișinău, viitorul acord cu UE va fi extrem de influent pentru viitoarea agendă de guvernare. Negocierile București – Chișinău ar trebui să urmeze deci temele și prioritățile negocierilor Bruxelles – Chișinău. Ambasada română în RM a început acest demers, echipele de negociatori trebuie să preia mesajul. Nu vrem să concurăm agenda europeană a RM, ci să ne pliăm pe ea.

3. Să comunicăm mai bine la nivel european pe tema redobândirii cetățeniei. Raportul cuprinde o serie de argumente pe care România ar trebui să le folosească la nivel european pe a susține politica de redobândire a cetățeniei celor care au pierdut-o odată cu invazia sovietică.

4. Suntem în întârziere cu derularea ajutorului financiar de 100 milioane euro. Dacă tot am întârziat, măcar să cheltuim bine acești bani. Câteva principii sunt recomandate:

- **Consultare permanentă și cât mai largă** cu decidenții, ONG-iștii și alți factori interesați și care dețin expertiză la Chișinău;
- **Concertare cu ceilalți donatori.** Decât să pornim în inițiative aventuroase pe cont propriu, mai bine ne aliem cu cei care lucrează deja acolo de 20 de ani, măcar până acumulăm suficientă expertiză locală și rodăm procedurile de lucru pe proiecte de dezvoltare, timp în care vom putea crea pentru România imaginea de donator serios, care acum nu există;
- **Trebuie să evităm impresia că ne plătim clienții cu acești bani.** România trebuie să dea banii acolo unde e nevoie de ei, nu pentru a susține rețele clientelare;
- **Cât mai puține decizii luate la București, cât mai multe la Chișinău.** Banii ar trebui cheltuiți în RM, nu cumpărând materiale de la București, cum s-a făcut la intervenția de după inundații. Proiectele depuse de autoritățile RM ar trebui evaluate la Chișinău, cu experți independenți din RM. Am căpăta astfel onorabilitate ca donatori și vom diminua acuzațiile de politizare care aproape sigur vor apărea;
- **Să nu ignorăm societatea.** Cele două ministere care vor gestiona banii îi vor canaliza doar prin instituții. Prioritățile stabilite de România nu fac posibilă decât participarea autorităților moldovene (doar ele gestionează drumuri și școli). O reconsiderare ar fi necesară, ca măcar o parte din bani să se adreseze și societății civile și să vizeze programe de servicii sociale, democratizare, media. Nu avem nici un motiv să lucrăm numai cu statul moldovean (care, din când în când ne e ostil) și să ignorăm societatea moldovenească (unde am avut mereu prieteni).
- **Ne ținem promisiunea indiferent de cine face guvern la Chișinău.** O răzgândire privind cele 100 de milioane de euro ar fi catastrofală din punct de vedere al imaginii și ar denota gândire doar pe termen scurt (e bine că Președintele Băsescu a respins ferm varianta răzgândirii). **În caz că statul moldovean redevine ostil, atunci soluția nu este să retragem fondurile, ci să-i dăm societății moldovenești.** În cazul unui guvern PCRM, cele 100 de milioane ar trebui retrase de la Ministerul Dezvoltării și gestionate:
 - Parțial de către departamentul ODA (asistență oficială pentru dezvoltare) de la MAE, ajutat de către un consiliu consultativ format în jurul grupului de ONG-uri active în zona ODA – Platforma română a Organizațiilor Neguvernamentale pentru Dezvoltare (FOND). Aceasta ar fi o structură potrivită pentru a ne adresa societății moldovenești.
 - Parțial de către TVR pentru crearea unui post TVR Moldova special pentru publicul din RM.
 - Alte proiecte de acest gen care nu necesită participarea și acceptul guvernului moldovean.

5. TVR ar trebui să creeze TVR Moldova. Există în RM un public românesc, care ar trebui să primească atât conținutul TVR 1 cât și, suplimentar, conținut local. TVR trebuie să dezvolte o strategie pe termen lung pentru RM, acum depinzând periculos de bunăvoința unui potentat local de la Chișinău.

6. Proiectele de infrastructură și energetice promise în ianuarie 2010 sunt în întârziere. România a început demersurile necesare pentru a obține fonduri europene. Unele s-au blocat din cauza autorităților moldovene, în cazul altora logica comercială intră în conflict cu cea politică (mai ales în cazul gazoductului). Raportul nostru descrie cu amănunte situația fiecăruia dintre aceste proiecte. **Ca o recomandare generală, este nevoie de implicare politică la nivel înalt pentru a mișca lucrurile.** Birocrația obișnuită nu înaintează suficient de repede.

7. În ce privește Transnistria, România nu are și nu trebuie să-și caute o miză proprie acolo. RM este în fața unor decizii majore în cazul în care negocierile strategice germano-ruse vor include propunerea unei soluții pentru Transnistria. Nu orice soluție este acceptabilă la Chișinău, care se teme de un plan Kozak II, deci de o "transnistrizare" a întregii RM. Dar societatea și clasa politică de la Chișinău nici nu sunt gata măcar să discute de o recunoaștere a pierderii *de jure* a Transnistriei. Dinspre București, abținerea maximă este dovadă de înțelepciune, atât în ceea ce privește poziții față de Transnistria, cât și în ceea ce privește sugestii către Chișinău. Nu e treaba noastră să facem nici una, nici alta. Ce putem face, ca membri ai UE, e să insistăm pentru o implicare mai mare a UE în teren. Așa ceva este perfect acceptabil pentru Chișinău, care cere el însuși mai multe resurse și implicarea din partea UE. Dacă Transnistria va rămâne *de jure* sau nu în RM, va fi doar decizia Chișinăului. Probabil că peste 15 – 20 de ani, dacă eforturile internaționale eșuează, societatea moldovenească va accepta scenariul separării *de jure*, cerând în schimb o recompensă foarte mare. Și pentru a face un asemenea pas, doar promisiunea aderării la UE reprezintă o recompensă destul de mare. Dar deocamdată e prea devreme pentru a discuta măcar posibilitatea, iar RM are datoria să încerce să se mențină unită și nu e treaba noastră să încercăm scenarii premature.